

Atomüzlet — bombaüzlet?

A Népszabadság 1991. július 3-i számában hosszabb interjú jelent meg a Francia Elektromos Művek (EDF) nemzetközi igazgatójával (Atomüzlet a láthatáron). Mivel az utóbbi időben ez a szervezet nagyon élénken próbálja befolyásolni mind a magyar döntéshozókat, mind pedig a magyar közvéleményt, talán nem felesleges hazai szemszögből, a potenciális vevő oldaláról nézve is bemutatni, hogy hogyan értékelhető az „atomüzlet”.

Franciaországot kétszer érte olyan sokk az elmúlt évtizedekben, amely döntően és hosszú távon meghatározta az ország választott energiapolitikáját.

Az első sokk a hatvanas évek elejére alakult ki, amikor Algéria függetlenné vált, és Franciaország ennek következtében elvesztette „hazai” olaj- és gázkészleteit. A másik sokkot az 1973-as olajárrobbanás okozta. Ekkorra Franciaország energetikai függősége jelentősen nőtt. Számos atomerőműve már épült, de az összes energiafelhasználásának csak a 25%-át fedezte hazai forrásból. (A hasonló adat 1965-ben még 50% volt, ma Franciaországban ismét 50%, Magyarországon 40%.) Mindenki az energiahiányról beszélt, ezért a politikailag megfelelő légkörben csak elő kellett húzni a kész terveket a további atomerőművekre.

Mára Franciaország az elektromos energia 75%-át állítja elő nukleáris erőművekben. Ezt megközelítő arányt csak Belgiumban fordul elő (60%), amit Magyarország 50%-kal követ. Dél-Korea pedig majdnem az 50%-kal. Utánuk nagyobb szünet következik a ranglistán. A világátlag 17%, a minden negyedik erőművet birtokló Egyesült Államok is alig lépi túl a 20%-ot.

Vajon azok lehetnek-e büszkéek, akik vezetik ezt a sört? Attól tartok, inkább úgy járunk, mint az elmúlt évtizedek ipari statisztikáival: büszkén mutatta ki az összehasonlítás az acéltermelés vagy a szerszámgyártás növekedését a szocialista országokban, miközben a fejlett országok már tudatosan építették

le ezeket az iparágakat. A kétszülte ábrán látható, hogy 1976 óta folyamatosan csökken az új megrendelések száma. Ez az energiatermelési mód már túljutott életciklusa delelőjén. Ebben a fázisban szoktak a fejlett országokban túladni ipari termelőberendezéseiken, eladni a teljes technológiát, gyárat, fejlesztést olyan országokba, ahol még akad rá vevő. Am egy atomerőmű veszélyesebb termelőberendezés, mint egy autógyár vagy egy textilüzem, amelyet aggodalom nélkül kitelepítenek bárhová a harmadik világban. Valószínűleg az atomerőművek életciklusának a lefutó ága sokkal rövidebb lesz. Egyszerre azt fogjuk észrevenni, hogy a fejlett világ morális pressziót gyakorol a föld feletlenebb térségeire előbb a nukleáris hulladékok szállításának a megszüntetése, aztán az előállítás csökkentése érdekében. A veszteségek azok az államok lesznek, amelyek akkoriban még számítanának erőműveik energia-termelésére, netán épp a beruházási hiteleiket próbálnák az ott termelt energiával törleszteni.

Lehet, hogy így lesz, mondhatják a kétkedők, de mi most vagyunk bajban, rajtunk most segítene az atomenergia-termelés megvétele. Vajon igaz-e ez? (Igaz-e, amit sugallnak politikusainknak, nevezetesen, hogy egyrészt hasonló bajban vagyunk, mint Franciaország a két sokk idején, másrészt, hogy ebből az a kiút, amit Franciaország választott?)

Egyetértek azzal, hogy meg kell teremteni az energia-hordozókban és -forrásokban egyaránt több lábón álló import lehetőségét, és természetesen az ezzel versenyképes hazai termelés sem kerülhet hátrányba. De ami ezen túl van, azaz a hazai energiatermelés erőltetett fejlesztése, az már más célt szolgál. Az EDF igazgatója a riportban ki is mondja, hogy Franciaországban az atomerőműveknek köszönhetően alacsonyabbak az energiaárak, mint más országokban. (Nem teszi hozzá, hogy az „olcsó” francia energiatermelés mellett ma a magyar

bruttó államadósság csaknem kétszerese az EDF adóssága!)

Ha nagy állami ráfordítással alacsonyán tartanánk az energia árát, akkor megint magunkat csalmánk csapdába. A világ régen elindult egy másik úton, ahol a magasabb árakhoz alkalmazkodott a nemzetgazdaságok szerkezete, a fogyasztási modell, az energiafelhasználás csökkenő szintje. Ha ebben a világban mi a viszonylag olcsóbb energiánkkal akarunk versenyképesek maradni, akkor éppen az elavult, energiaigényes termelést fogjuk magunkhoz vonzani, amivel tartósítjuk vagy fokozzuk a lemaradásunkat. Talán elég itt utalni arra, hogy ma a kelet-európai gazdaságok csaknem azonos egy főre jutó energiafelhasználással fele-harmada annyi értéket képesek előállítani, mint a piacgazdaságok. Éppen arra kellene ösztönözket találni, hogy kiaknázzuk az energiapiazarlás felszámolásában rejtőző tartalékokat, nem pedig az ellenérdekeltséget tartósítani!

Ma Magyarország az összes felhasznált energia 60%-át importálja. Valóban fontos — és összhangban van az Ipari Minisztérium legújabb energiapolitikája első helyen említett alapelvével — az egyoldalú függőség oldása. Azonban a paksi atomerőmű tervezett bővítése ezt a (szovjet importon nyugvó) függőséget rövid távon nem csökkenti, hosszabb távon pedig egy másik egyoldalú függőségre cserélné fel: a hazai villamosenergia-termelés kétharmada egyetlen nukleáris forrásból és az ország egyetlen pontjáról származna. Emellett az atomerőmű létesítése teljes mértékben ellentmond az említett hivatalos koncepció két másik alapelvének is: nem szolgálja az energiatakarékosságot, és nem felel meg a rugalmas, az igényeket követő fejlesztés elvének sem.

Ez a cél azonban üres szavak gyűjteménye marad, ha államilag dotált, a környezetre és a jövőre nézve kétes kimenetelű atomenergia-alapú áramtermelés mellett kötelezzük el magunkat.

Fleischer Tamás